

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กูย ในเขตอีสานตอนล่างประเทศไทย

A Model for Life Quality Development According to Local Wisdom of Kui Ethnic Group in the Lower of Northeast, Thailand

บุรณ์เชน สุขคุ้ม¹
Boonchen sukkum¹,

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กูยในเขตอีสานตอนล่าง กลุ่มประชากรเป็นชาวกูยตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ และชาวกูยตำบลกู่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำพิธีกรรม ผู้นำศาสนา ผู้นำวัฒนธรรมและประชาชนพื้นที่เป้าหมาย เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ชาวกูยมีความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษและศาสนาพุทธผสมกัน ก่อเกิดภูมิปัญญาสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐาน การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีทั้งทางกายภาพ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อมและปัญญา คุณภาพชีวิตในด้านกายภาพเป็นการดูแลสุขภาพ การรับประทานอาหาร เครื่องนุ่งห่มและการรักษาโรค คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการดำเนินชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติ การสร้างที่อยู่อาศัยถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ คุณภาพชีวิตทางจิตใจเชื่อมโยงกับความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษ ชาวกูยเชื่อว่าวิญญาณเหล่านั้นยังสถิตคอยดูแลลูกหลาน ชาวกูยจึงเช่นผีบรรพบุรุษสม่ำเสมอช่วยสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและภาวะด้านอารมณ์ คุณภาพชีวิตด้านสังคม ชุมชนชาวกูยเป็นสังคมปิดไม่ซับซ้อนส่วนใหญ่เป็นเครือญาติเดียวกัน มีผู้นำสายตระกูลที่สูงอายุเป็นแบบแผนดำเนินชีวิตและเป็นผู้นำพิธีกรรมก่อเกิดความมั่นใจแก่ผู้คนในชุมชน คุณภาพชีวิตด้านปัญญาเป็นความเข้าใจโลกและชีวิต การประกอบอาชีพ การป้องกันและแก้ไขปัญหารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์กูยมีลักษณะเป็นกระบวนการและเป็นองค์รวม จากรูปธรรมสู่นามธรรมคือจิตใจและปัญญา เป็นองค์รวมครอบคลุมถึงด้านกายภาพ จิตใจและอารมณ์ สิ่งแวดล้อม สังคมและปัญญา สัมพันธ์กันทั้งคุณภาพชีวิตระดับปัจเจกและสังคม

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ; Faculty of Humanities and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University, Thailand; e-mail : chen_517@hotmail.com

คำสำคัญ (Keywords) : รูปแบบ, คุณภาพชีวิต, ภูมิปัญญา, ประเพณี, กลุ่มชาติพันธุ์

Abstract

The purpose of this qualitative research was to study the quality of life development model using the local wisdom of Kui ethnic group in the areas of Lower Isaan. Populations are Kui people in Samrongtarb sub-district, Samrongtarb district, Surin province and Kui people in Ku sub-district, Prangku district, Sisaket province. Samples are consisted of formal and non-formal leaders, ritual leader, religious leader, cultural leader and people in the target areas, collecting the data by In-depth interview, focus group, formal and non-formal observations.

Kui people believe in ancestral spirits and Buddhism, so it causes the wisdom inherited for a long time, life development model using the local wisdom is living in the suitable level as basic necessity, good survival both physical, social, surrounding and intellect, quality of life on the physical, it is health care, eating food, clothes and treatment, quality of life on the surrounding, it is living to correspond nature, building residence must consider the benefits for mainly using, quality of life on the mental, connected with belief in ancestral spirits, Kui people believe those spirits still reside to take care of descendants. So Kui people always propitiate the spirits to build quality of life on the mental and status on the emotional, quality of life on the social, Kui people community is the closed community, not complex, most of them are the same relative, there are lineage leaders who are elderly people as living pattern and ritual leader that cause the confidence for people in community, quality of life on the intellect, it is understanding world and life, occupation, protecting and solving problems, quality of life development model as wisdom of Kui ethnic group, it has the character as process and holistic. From concrete object to abstract is mind and intellect, it is holistic covering on the physical, mental and emotional, surrounding and intellect related each other both quality of life in individual and social levels.

Keywords : Model, life quality, wisdom, tradition, Kui ethnic group

บทนำ (Introduction)

คุณภาพชีวิตเป็นพื้นฐานของของชีวิตมนุษย์ที่จะนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ คุณภาพชีวิตของแต่ละคนและแต่ละกลุ่มคนมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับภูมิหลังและบริบท สภาพสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการให้ความสำคัญของคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลและกลุ่ม

บุคคล เป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศก็คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

กลุ่มชาติพันธุ์กูย เป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสานตอนล่าง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติ ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ภาษา วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาอย่างโดดเด่น การศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กูยเป็นการศึกษาการดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคม การมีความเป็นอยู่ที่ดีทั้งทางกาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อมและสติปัญญา เป็นการใช้ภูมิปัญญาในการทำมาหากิน การใช้ชีวิตประจำวัน ปัจจัยสี่ ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านั้นเป็นบ่อเกิดของคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมตลอดถึงการศึกษาองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ได้แก่ การทำมาหากิน การใช้ชีวิตประจำวัน บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และยารักษาโรค ภูมิปัญญาดังกล่าวเป็นบ่อเกิดพฤติกรรมของบุคคลและสังคม ซึ่งถูกถ่ายทอดมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเชื่อมโยงผู้คนในชุมชนเอาไว้ด้วยกัน ซึ่งสิ่งที่สัมพันธ์กับเรื่องการจัดการของชุมชน การมีฐานรวมตัวด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ความคิด ความรู้ที่สืบสานและการประยุกต์นำมาปฏิบัติช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของสมาชิก เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมให้คนปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ ในขอบเขตที่พอดี ไม่ตึงหรือหย่อนเกินไป ทำให้วิถีชีวิตในชุมชนดำรงอยู่ได้ด้วยสันติสุข การศึกษารูปแบบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กูยในเขตอีสานตอนล่าง เป็นการแสวงจุดร่วมระหว่างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวคิดของศาสตร์สมัยใหม่กับภูมิปัญญาของชาวกูย โดยใช้กรอบแนวคิดตามการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางตะวันตกคือการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สิ่งแวดล้อม สังคมและสติปัญญา และวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กูยในเขตอีสานตอนล่าง ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับนอกจากจะเป็นการค้นพบรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาของชาวกูยแล้ว ยังจะได้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์กูยในเขตอีสานตอนล่าง
2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กูยในเขตอีสานตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลเชิงเอกสารและข้อมูลเชิงพื้นที่ เนื้อหาที่ศึกษาคือครอบคลุมบริบทเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กูย การศึกษาคุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวกูยเป็นการศึกษาองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ได้แก่ การทำมาหากิน การใช้ชีวิตประจำวัน การจัดการ บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และ

ยารักษาโรค ภูมิปัญญาดังกล่าวเป็นบ่อเกิดพฤติกรรมของบุคคลและสังคม ซึ่งถูกถ่ายทอดมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเชื่อมโยงผู้คนในชุมชนเอาไว้ด้วยกันนำมาซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนในชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย แนวคิดและความหมายของคุณภาพชีวิต ภูมิปัญญาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต การประเมินคุณภาพชีวิต โดยดัดแปลงมาจากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ซึ่งครอบคลุมด้านครอบครัว สุขภาพ จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยใช้แนวคิดทฤษฎีนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม (Cultural Ecology Theory) และแนวคิดทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ ชาวภูอยู่ในจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดศรีสะเกษ ในส่วนของจังหวัดสุรินทร์ ใช้กลุ่มตัวอย่างชาวภูในตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ ในส่วนของจังหวัดศรีสะเกษใช้กลุ่มตัวอย่างชาวภูในตำบลภู อำเภอปรางค์กู่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มย่อย

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตด้านกายภาพ คุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์ คุณภาพชีวิตด้านสังคม คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญา และแบบสังเกตอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินไปพร้อมกับการดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม โดยนักวิจัยได้เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อความถูกต้องของข้อมูลและตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยเป็นแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการศึกษาของผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ภูในเขตอีสานตอนล่าง

จากการศึกษาภูมิปัญญาของชาวภู พบว่าชาวภูมีภูมิปัญญาที่หลากหลาย คือด้านประเพณีและพิธีกรรม ด้านความเชื่อ ด้านโภชนาการ และด้านเทคโนโลยีพื้นบ้าน ซึ่งส่งสมสืบทอดมาตั้งแต่โบราณกาล ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธีเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย เป็นองค์ความรู้และเทคนิคที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาชาวภูสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1.1 ภูมิปัญญาด้านประเพณีและพิธีกรรม

ชาวกูยมีประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงความเป็นพวกเดียวกันและเป็นสิ่งช่วยยึดเหนี่ยวคนในสังคมให้มีความรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกันอีกด้วย ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวกูยประกอบไปด้วยประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การเลี้ยงบุตรและการอบรม การสมรส ประเพณีเกี่ยวกับการตาย และประเพณีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

1.2 ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ

ชาวกูยโดยทั่วไปนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการนับถือผี การนับถือนี้เป็นความเชื่อที่ได้รับสืบทอดกันมาซึ่งความเชื่อดังเดิมเกี่ยวกับการนับถือผีสงเทวดาและไสยศาสตร์ ความเชื่อตามศาสนาพราหมณ์และตามหลักของศาสนาพุทธความเชื่อเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับวิถีของชาวบ้านตั้งแต่เกิดจนตาย การนับถือศาสนาของชาวบ้านมีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทในการเป็นผู้นำในด้านการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันพระ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา ชาวบ้านจะไปทำบุญและประกอบกิจทางศาสนาที่วัด การไปทำบุญที่วัดของชาวกูยนอกจากพิธีทางศาสนาแล้ว ชาวบ้านจะทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ตายไปแล้วให้มารับส่วนบุญด้วยโดยเฉพาะผีปู่ตา เช่น การทำบุญสาก (จาซาก) หรือการทำบุญในวันเพ็ญเดือนสิบชาวบ้านจะนำข้าวต้มอาหารคาวหวานเพื่อเซ่นผีปู่ตายายที่บริเวณลานบ้านของตน การเซ่นไหว้ผีจะกระทำที่พื้นดินอย่างง่าย ๆ คือ ผู้เซ่นผีส่วนใหญ่จะเป็นแม่บ้านจะนำอาหารคาวหวาน หมาก พลู บุหรี่ และเหล้าไปวางรวมๆ กันแล้วกล่าวเชิญผีบรรพบุรุษและญาติๆ ผู้ล่วงลับทุกคนให้มากินให้อิ่มหนำสำราญ และเทเหล้าลงพื้นดินในขณะที่กล่าวเรียกและจะเว้นช่วงเวลาให้ผีมากินประมาณ 2-3 นาที แล้วเทน้ำดื่มลงพื้นดินเพื่อให้ผีดื่มน้ำเป็นอันเสร็จพิธี ส่วนประเพณีความเชื่ออื่น ๆ ที่ชาวบ้านปฏิบัติติดต่อกันมาแสดงให้เห็นถึงลักษณะความผูกพันของชาวกูยกับบรรพบุรุษ

1.3 ภูมิปัญญาด้านอาหาร

การบริโภคอาหารของชาวกูยมีความหลากหลายตามธรรมชาติ เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย ทำให้ร่างกายได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน ถือเป็นยา รักษาอายุให้ยืนยาวได้ ช่วยป้องกันรักษาสุขภาพของประชาชนให้สามารถดูแลรักษา สุขภาพในเบื้องต้นไว้แต่เนิ่น ๆ และสามารถมีอายุยืนยาว ชาวกูยจะรับประทานข้าวเจ้าเป็นหลัก และรับประทานข้าวเหนียวเป็นครั้งคราว อาหารที่รับประทานเป็นประจำคือพริกตำและแกงกบหรือกบย่าง พริกตำจะใส่พริกสด เกลือ และหัวหอมตำเข้าด้วยกัน แกงกบเหมือนต้มโคล้งใส่ใบไม้ที่มีรสขดเปรี้ยว เช่น ใบมะขาม ใส่พริกสด ใส่หัวหอมกับข้าวเหล่านี้จะรับประทานกับพืชผักตามไร่บ้านเท่าที่หาได้

1.4 ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค

ชาวกูยมีภูมิปัญญาในการรักษาโรคหลายชนิด เช่น ภูมิปัญญาการเป่ารักษาโรคงูสวัดแบบโบราณ การรักษาด้วยการเคี้ยวหมากพลูและท่องคาถากำกับ หลังจากนั้นก็เป่าไปที่ผู้ป่วยตามลำตัวที่เกิดอาการผดผื่นขึ้นและจะเป่าอยู่ประมาณ 7 วัน อาการจะค่อย ๆ หายตามลำดับจนหายในที่สุด ภูมิปัญญาการรักษาของหมอเป่ากระดูก ก่อนเข้ารับการรักษา หมอพื้นบ้านจะสอบถาม

สาเหตุของการเจ็บป่วยว่าเกิดจากสาเหตุอะไร เช่น ประสบอุบัติเหตุ สิ้นลม จนทำให้เกิดอาการ กระตุกหักหรือกระตุกเคลื่อนไหว หลังจากรู้จุดที่เจ็บแล้วก็ตรวจดูอาการโดยใช้มนต์คาถาเป่าไล่เนื้อมือกด คลำกระดูกที่ปวด หักหรือเคลื่อนไหว หากผู้ป่วยมาหาหมอที่บ้านด้วยการใส่ฝือกก็จะเริ่มทำการ เป่าทั้งที่คนป่วยใส่ฝือก นอกจากนี้ชาวยุยยังมีภูมิปัญญาในการรักษาโรคอื่น ๆ อีกด้วย เช่น การรักษาโรคไล่เลื่อน หมอจะจับท้องดูบริเวณที่เจ็บ นวดท้องน้อยให้อ่อนลง เมื่อท้องอ่อนแล้วจะใช้มือ ล้วงขึ้นว่าข้างในมีไหม ข้างนี้มันต้องตึง ข้างนี้ไม่เลื่อนก็ไม่ตึง หลังจากนั้น โภยบริเวณหน้าท้องน้อย ขึ้นค่อย ๆ ตึงขึ้น ถ้าตึงแรงจะเจ็บแรงเมื่อโยย ตึงเสร็จแล้วก็จะไม่เจ็บ โรคจิตสึดงเกิดจากอาการ ท้องผูกอยู่เสมอ ทำให้อุจจาระถูกกับปากทวารหนักจนเป็นแผลมีอาการคันทวารมีโลหิตออกจากทวาร และอาจมีเนื้องอกออกมาเป็นติ่งเยื่อไก่ หรือกลีบมะไฟ ดังนั้นการรักษาโรคจิตสึดงทวารจะใช้สมุนไพร 3 ชนิด โดยใช้วิธีต้ม เป็นต้น

2. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ยุยในเขต อีสานตอนล่าง

จากการศึกษาพบว่า ชาวยุยให้ความสำคัญกับมนุษย์ในฐานะเป็นปัจเจกบุคคลที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม องค์กรรวมใหญ่ที่มนุษย์เกี่ยวข้องจึงมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ชีวิต สังคม และ ธรรมชาติ ได้แก่

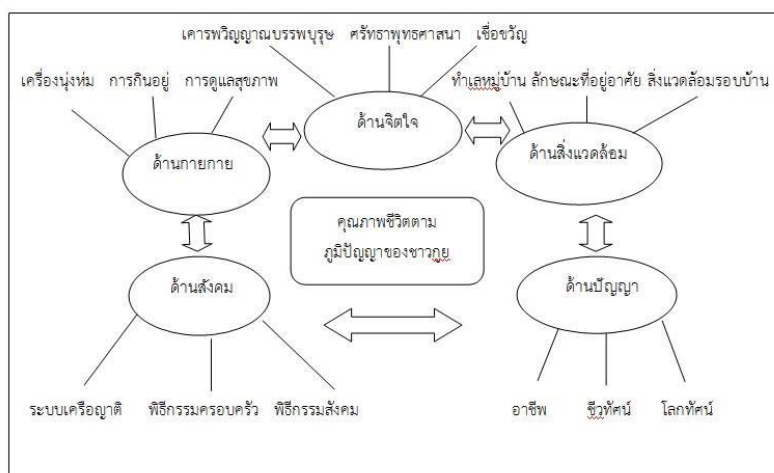
1) มนุษย์ในฐานะบุคคล และในฐานะชีวิตทั้งกายและใจ มนุษย์ ในระบบนี้ชาวยุยให้ความสำคัญที่สุด โดยมุ่งให้สมาชิกในครอบครัวและสังคมมีความมั่นคงและมั่นใจในการดำเนินชีวิต เพื่อช่วยให้มนุษย์แต่ละชีวิตเจริญงอกงาม เข้าถึงความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และมีชีวิตที่ดีงาม สมบูรณ์อันจะช่วยให้สังคมของเขามีการพัฒนาที่ยั่งยืน และมนุษย์ในฐานะเป็นทรัพยากรมนุษย์ คือ เป็นทุนหรือเป็นปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พึ่งมีการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ โดยมีสุขภาพดี ขยันอดทน รับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้ความสามารถ เชื่อวชาญ ฯลฯ พร้อมทั้งจะเป็น กำลังของครอบครัวและสังคม

2) สังคม ระบบการต่าง ๆ ทางสังคม ว่าโดยพื้นฐานเป็นการจัดตั้งวางรูปแบบขึ้นเพื่อให้เป็น เครื่องมือและเป็นสื่อที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่มนุษย์ โดยจุดเน้นสำคัญของกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม ระบบสังคมของชาวยุยเป็นการสร้างสรรค์บรรยากาศแห่งการมีวินัยไม่เบียดเบียนกัน ตลอดจน บรรยากาศแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้มนุษย์สามารถพัฒนาตน เข้าถึงชีวิต ที่ดีงามและมีสันติสุขที่แท้จริง การแสวงหาความสุขที่แท้จริงนั้นจะต้องเป็นการรับผิดชอบร่วมกันในทุกระดับทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม

3) ธรรมชาติ ชาวยุยมองตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มีชีวิตที่สอดคล้องกลมกลืนกับ ธรรมชาติ เพราะเชื่อว่าการกระทำของมนุษย์จะส่งต่อมาถึงตัวมนุษย์และสังคมของตนในที่สุด มากไปกว่านั้นธรรมชาตินอกจากเป็นพื้นฐานและเป็นแหล่งหล่อเลี้ยงแห่งชีวิตด้านกายของมนุษย์แล้ว ถ้า มนุษย์วางท่าทีให้ถูกต้อง ธรรมชาติก็จะเป็นแหล่งอำนวยความสะดวกแห่งความงามความรื่นรมย์และให้ ความสุขหล่อเลี้ยงแม้แต่ชีวิตด้านนามธรรมของมนุษย์ด้วย

เมื่อพิจารณารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ภูมิมีมติสำคัญ ๆ ที่พบคือคุณภาพชีวิตของคนเป็นคณๆ และคุณภาพชีวิตของคนทีร่วมนกันเป็นสังคมคุณภาพชีวิตในระดับสังคมของชาวภูยคือการที่สังคมของชาวภูยมีความเชื่อ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมจารีตประเพณีที่ตึงาม ซึ่งส่งผลให้ผู้คนในสังคมของชาวภูยมีรากเหง้าที่ตนเองและเพื่อนร่วมสังคมคนอื่น ๆ สามารถที่จะนึกถึงแล้วชื่นชมหรือภาคภูมิใจ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ภูมิปัญญาความเชื่อ คุณภาพชีวิตในเชิงสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวภูยนั้นพิจารณาได้สองแง่ แ่งทีหนึ่งพิจารณาจากสภาพสังคมของชาวภูยนั้นมีโครงสร้างทางสังคมที่เอื้อต่อการที่ปัจเจกบุคคลในสังคมของชาวภูยได้ดำเนินชีวิตอย่างมีความมั่นใจและมีความสุข แ่งทีสองพิจารณาจากการที่ปัจเจกบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคมของชาวภูยมีจิตสำนึกทีจะกระทำเพื่อส่วนรวมมาก ส่วนในแง่บุคคล คุณภาพชีวิตของชาวภูยคือการทีบุคคลนั้น ๆ เป็นคนมีน้ำใจใฝ่หาความรู้และความตึงามในลักษณะต่าง ๆ เป็นบุคคลทีแยกได้ว่อะไรคือสิ่งที่ควรทำ อะไรคือสิ่งที่ไม่ควรทำ

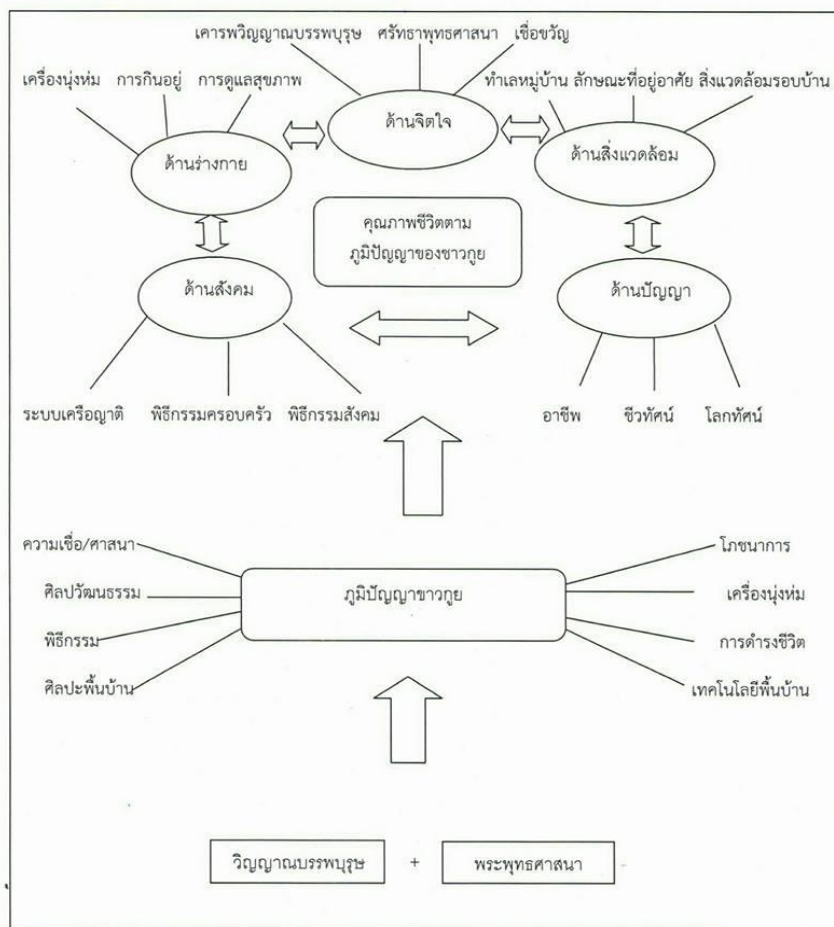
คุณภาพชีวิตของชาวภูยยังแบ่งเป็นคุณภาพชีวิตในระดับโลกๆ และคุณภาพชีวิตในระดับทีเหนือโลก ชาวภูยศรัทธาในพุทธศาสนาผสมผสานกับการเคารพวิญญาณบรรพบุรุษ ชาวภูยจึงถูกสอนว่อะไรบ้างทีเราควรแสวงหาในชีวิตนี้ เมื่อพบแล้วก็จงปฏิบัติตามคำสอนทีจะเกื้อกูลให้เราเข้าถึงสิ่งนั้น ๆ ได้ ประโยชน์อย่างทีสองนั้นหมายถึงสิ่งที่เราสามารถเข้าถึงได้หลังจากทีละชีวิตในโลกนี้ไปแล้ว ชาวภูยเชื่อว่าหลังจากตายแล้วชีวิตของเรายังไม่สิ้นสุด ชีวิตหลังความตายจะเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับว่ชีวิตในโลกนี้ก่อนทีเราจะตายเราได้ใช้ไปอย่างไร หากใช้อย่างมีคุณธรรม ชีวิตหลังความตายก็จะได้ ตรงกันข้าม หากใช้อย่างปราศจากคุณธรรม ชีวิตหลังความตายก็จะได้

ภาพที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงบูรณาการของชาวภูย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวภูยสอดคล้องกับภูมิปัญญาตะวันออก กล่าวคือมีลักษณะเป็นแบบองค์รวมและบูรณาการ ซึ่งจะเห็นได้จากหลักคำสอนในทางศาสนาและภูมิปัญญาตะวันออกทีพูดถึงวิธีการแก้ปัญหา หรือภัยทีคุกคามคุณภาพชีวิตมนุษย์ทั้ง

ภายนอกและภายใน ล้วนเป็นแบบสร้างสรรค์เชิงบูรณาการและแบบองค์รวม คือไม่มองโลกและชีวิตแบบแยกส่วน ไม่มองธรรมชาติภายนอกกว่าเป็นศัตรูที่เราจะต้องเอาชนะด้วยการควบคุม บังคับหรือมุ่งที่จะเอาชนะธรรมชาติ แต่กลับมองธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มนุษย์ และ สรรพสัตว์ทั้งหลายด้วยความเป็นกัลยาณมิตรเป็นเพื่อนร่วมเกิดแก่เจ็บตาย มองโครงสร้างองค์ประกอบของชีวิตแบบองค์รวมเป็นกายกับจิต ซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะต้องทำให้ครบทั้งภายนอก (ร่างกาย) และ ภายใน (จิตใจและปัญญา) การพัฒนาจะกระทำแบบค่อยเป็นค่อยไป จากง่ายไปหายาก จากสิ่งที่ตาเห็น ก้าวหน้าเรื่อยไปถึงขั้นสิ่งที่อยู่เลยตาเห็น

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาของชาวกูย

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาของชาวกูยมีลักษณะเป็นองค์รวม จากความเชื่อผีบรรพบุรุษกับศาสนาพุทธก่อให้เกิดภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาแบบบูรณาการเพราะครอบคลุมถึง กายภาพ จิตใจและอารมณ์ สิ่งแวดล้อม สังคม และปัญญา ด้านกายนั้นจะคำนึงถึงด้านกายภาพก่อน ตั้งแต่อาหารการกิน การรักษาโรค

เครื่องนุ่งห่มเป็นต้น ด้านจิตใจของชาวกูยคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ประกอบด้วยคุณธรรมและจริยธรรมและพิธีกรรมครอบครัวและชุมชนที่ทำให้มีความสุขใจมีความสบายใจ มีความโปร่งโล่งใจ สร้างความมั่นใจในด้านอารมณ์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมของชาวกูยนั้น ชาวกูยได้เชื่อว่าเป็นผู้รักในธรรมชาติ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายสอดคล้องกับธรรมชาติ พิถีพิถันในการเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้านและในการปลูกเรือนที่อยู่อาศัย คุณภาพชีวิตด้านสังคม ชาวกูยมีผู้นำพิธีกรรมซึ่งเป็นหลักประกันให้เกิดความมั่นใจว่าการดำเนินชีวิตในช่วงต่อไปจะราบรื่นและเป็นปกติไปตามปกติของการเปลี่ยนแปลงตามแนวที่สังคมปฏิบัติสืบๆ กันมา การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านปัญญา คือการอบรมสั่งสอนความรู้จากรุ่นสู่รุ่น นำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างลงตัวช่วยแก้ปัญหาของชีวิตของบุคคลและสังคม

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

กลุ่มชาติพันธุ์กูยในเขตอีสานตอนล่างมีความเชื่อ 3 ลักษณะผสมกัน คือ ผี พราหมณ์และศาสนาพุทธ ความเชื่อเกี่ยวกับผีนั้น ชาวกูยมีความเชื่อเกี่ยวกับผีที่สำคัญ 2 ประเภทคือ ผีปู่ตา และผีบรรพบุรุษในสายตระกูล ความเชื่อแบบพราหมณ์หรือไสยศาสตร์ เป็นความเชื่อทั่วไปของคนไทยเกี่ยวกับอำนาจเวทย์มนต์ คาถาอาคม หรือพลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์เครื่องรางของขลังโดยมีจุดประสงค์เพื่อโชคลาภ ชัยชนะ สุขสบาย ความปลอดภัยในชีวิตและการรักษาผู้ป่วยเป็นต้น ส่วนความเชื่อแบบพุทธศาสนาเป็นความเชื่อในเรื่องบุญบาป กฎแห่งกรรม ความเชื่อในเรื่องกรรมครอบคลุมไปถึงการเชื่อว่ามนุษย์มีกรรมเป็นกำเนิด การเกิดมาดีหรือชั่วเป็นผลของการกระทำในอดีต ทำให้ผู้คนกลัวต่อความผิดและการลงโทษ ความเชื่อเหล่านั้นก่อให้เกิดภูมิปัญญาสั่งสมสืบทอดมาเป็นเวลานาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Phongphis (2005 : 44-45) ที่ว่าภูมิปัญญาคือศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิตซึ่งผู้คนได้สั่งสมสืบทอดกันมาช้านานจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย สู่ลูกหลาน

ภูมิปัญญาของชาวกูยสั่งสมกันมาเป็นระยะเวลาช้านาน เช่น การบำบัดรักษาความเจ็บป่วยโดยใช้วิธีการแบบพื้นบ้าน หมอพื้นบ้านเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการใช้ยาสมุนไพรโดยได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและสังเคราะห์ขึ้น ผ่านการสังเกต ทดลองใช้ คัดเลือกและถ่ายทอดเป็นภูมิปัญญาสืบทอดกันมา สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของ Chansoon (1993) ได้ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้างทั้งลึก ที่ชาวบ้านคิดเองทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัยนอกจากนี้ ภูมิปัญญาการรักษาโรคของชาวกูยเกี่ยวข้องกับการนำสมุนไพร เวทย์มนตร์คาถาและเครื่องบูชาครู มาผสมผสานในการบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วย หมอพื้นบ้านเป็นผู้มีบทบาทในการบำบัดรักษา สอดคล้องกับการศึกษาของ Photisita (2013 : 122-124) ที่ได้ศึกษาพบว่า ความเจ็บป่วยมีสาเหตุจากสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่วิญญาณบรรพบุรุษหรือภูติผีและวิญญาณชั่วร้าย ซึ่งเป็นอำนาจเหนือธรรมชาติทำให้เจ็บป่วย เกิดจากการละเมิดข้อห้ามบางอย่าง การบำบัดรักษาความเจ็บป่วยจะต้องประกอบพิธีกรรมขอขมาหรือเอาอกเอาใจภูติผีเหล่านั้น เช่น การเซ่นไหว้ บวงสรวงอ้อนวอนหรือขับ

ไล่สิ่งชั่วร้ายเหล่านั้น สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีทางมานุษยวิทยาการแพทย์ที่ว่าความคิดหลักของมานุษยวิทยาการแพทย์มี 2 ประการคือ การรักษาเยียวยาของคนในกลุ่มสังคมที่มีความเจริญทางเทคโนโลยีต่ำเป็นไปตามความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดโรคของชุมชนกลุ่มนั้น และการรักษาเยียวยาและความเชื่อในการรักษาพยาบาลนี้ เปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมมนุษย์ไม่ใช่จารีตประเพณีที่แปลกประหลาดแต่อย่างใด

ภูมิปัญญาการรักษาโรคของชาวกูยเป็นการนำสมุนไพรมาใช้ทำยา สมุนไพรหมายถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างมากมายอันได้แก่ พืช สัตว์ จุลินทรีย์ ธาตุวัตถุ ที่ใช้แปรสภาพ ผสมปรุงเป็นยาเพื่อการบำบัดรักษาโรค สอดคล้องกับแนวคิดของ Wasri (1998) ที่กล่าวว่า ฉะนั้นมนุษย์ สัตว์ พืช จุลินทรีย์ ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศตามธรรมชาติจะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต จะเห็นว่าพืชเป็นแหล่งอาหารของมนุษย์และสัตว์ หมอพื้นบ้านเป็นผู้มีบทบาทต่อแนวทางการพัฒนาการใช้สมุนไพรจากทรัพยากรธรรมชาติ ต้องทำความเข้าใจระบบนิเวศวิทยาและความหลากหลายทางชีวภาพ รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมุนไพรและสิ่งแวดล้อม ศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อันเนื่องจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิตสมุนไพรที่เกินดุลธรรมชาติ เพื่อนำความรู้ไปจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม เป็นการพัฒนาการใช้สมุนไพรจากธรรมชาติและอนุรักษ์สมุนไพรอย่างยั่งยืน

คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวกูยเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จะแสดงออกมาในลักษณะภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ การบริหารจัดการองค์กรชุมชน ตลอดจนการประกอบอาชีพต่าง ๆ และมีระบบเทคโนโลยีในการผลิตจนทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์ก้าวพ้นความสัมพันธ์กับธรรมชาติที่มีลักษณะทางกายภาพจนก่อให้เกิดวิถีแห่งการดำเนินชีวิตตามครรลองของสังคมที่ตกตะกอนทางจิตวิญญาณ นั่นก็คือระบบสังคมก่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ เรียกว่าเกิดความรู้ความเข้าใจในตนเองและสร้างบรรทัดฐานของสังคม เกิดโลกทัศน์ใหม่แห่งการหลุดพ้นจากความต้องการที่เป็นเพียงความจำเป็นขั้นพื้นฐานเคลื่อนไปสู่ความเป็นอิสระภาพ ภูมิปัญญาของชาวกูยมีคุณค่าทั้งทางกายภาพ จิตใจและสังคม เป็นทั้งศิลปะและศาสตร์ของวิทยาการทุกแขนง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์แห่งตน ทำให้รู้จักสภาพชีวิตของท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ Jirothpan (2005) ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นแหล่งความรู้ที่ดี ชาวบ้านมีวิถีชีวิตของการดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และมีขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติร่วมกัน ภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงเป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาอันเป็นมรดกของบรรพบุรุษที่ควรรู้ รักษาและพัฒนาให้เกิดประโยชน์

คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวกูยครอบคลุมทุกองค์ประกอบของมนุษย์ทั้งทางกาย จิตใจ สิ่งแวดล้อม สังคมและปัญญา สอดคล้องกับแนวคิดของ Phra Phrom Kunaporn (P.A.Payutto) (1986) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน แข็งแรงงามสง่า อายุยืน 2) มีอาชีพสุจริต มีวัตถุทรัพย์สินเงินทองไม่เดือดร้อน มีกินมีใช้ อย่างน้อยพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ 3) ในทางสังคม มีสถานะทางสังคมเป็นที่ยอมรับ 4) มี

ครอบครัวมีความสุขมีความสัมพันธ์ในครอบครัว วิถีชีวิตของชาวกูยเน้นองค์รวม คือความสุขของปัจเจกบุคคล ครอบครัวและชุมชนไปพร้อมกัน สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 1978 : 89) ได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจ มีความสุข ความพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล

คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวกูยครอบคลุมทุกองค์ประกอบของมนุษย์ทั้งทางกาย จิตใจ สิ่งแวดล้อม สังคมและปัญญา สอดคล้องกับแนวคิดของ Phra Phrom Kunaporn (P.A.Payutto) (1986) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน แข็งแรงงามสง่า อายุยืน 2) มีอาชีพสุจริต มีวัตถุทรัพย์สินเงินทองไม่เดือดร้อน มีกินมีใช้ อย่างน้อยพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ 3) ในทางสังคม มีสถานะทางสังคมเป็นที่ยอมรับ 4) มีครอบครัวมีความสุขมีความสัมพันธ์ในครอบครัว วิถีชีวิตของชาวกูยเน้นองค์รวม คือความสุขของปัจเจกบุคคล ครอบครัวและชุมชนไปพร้อมกัน สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 1978 : 89) ได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจ มีความสุข ความพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล

คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวกูยไม่ได้แยกออกคนออกจากชุมชน ไม่ได้แยกร่างกายออกจากจิตใจ การดูแลคนและการรักษาอาการเจ็บป่วยแม้จะเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลก็ตาม แต่ชาวกูยเชื่อว่าต้องให้การดูแลเอาใจใส่อย่างดีตั้งแต่บุคคลในครอบครัว หมอพื้นบ้านและชุมชนซึ่งรวมกันอยู่อย่างเหนียวแน่น โดยระบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนของชาวกูยจะเป็นไปในลักษณะเอื้ออาทรกันสูง ช่วยเหลือกันและกันด้วยจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ซึ่งสืบเนื่องมาจากความเชื่อดั้งเดิม สอดคล้องกับ Pridasawat et al. (1986) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของชาวกูยชนบทภาคอีสาน 2 หมู่บ้าน พบว่า มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและรักษาสุขภาพออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับครอบครัวซึ่งพฤติกรรมการรักษาจะเป็นไปตามเหตุผลที่พ่อบ้านและแม่บ้านได้ปรึกษาและตกลงร่วมกัน ระดับเครือญาติซึ่งพฤติกรรมการรักษาสุขภาพจะเป็นไปตามการตัดสินใจของผู้อาวุโส ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วิธีการที่ผู้อาวุโสปฏิบัติกันมา และระดับชุมชน ความสัมพันธ์ในระดับชุมชน ส่งผลต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลกันค่อนข้างสูง

คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์กูยล้วนสัมพันธ์กับความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษ แต่ละสายตระกูลจะมีผู้อาวุโสประจำสายตระกูลเพื่อทำพิธีกรรม ผู้อาวุโสจะได้รับการเคารพเชื่อฟังจากสมาชิกในตระกูล คติความเชื่อนำไปสู่ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับโครงสร้างทางสังคม โครงสร้างเศรษฐกิจ การใช้ทรัพยากรของชุมชน การจัดระเบียบเครือญาติ สอดคล้องกับ Chinnak (1996) ได้ศึกษาเรื่อง ผีปะกำ : คติความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของชาวกูยไทยกวย (ส่วย) เลี้ยงช้างจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า ผีปะกำเป็นผีที่อยู่ประจำในหนึ่งปะกำ ชาวกูยเชื่อว่าประกอบด้วยวิญญาณ 2 ประเภทด้วยกันคือ พระครู ซึ่งเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่มีสถานภาพเทียบเท่าและวิญญาณของบรรพบุรุษในสายตระกูลที่เคยเป็นหมอช้าง ชาวกูยเชื่อว่าผีปะกำสามารถ

ให้คุณและโทษแก่นมนุษย์ได้ ดังนั้นจึงต้องเช่นสรวงบูชาอยู่เสมอ และแนวคิดเรื่องผีปะกำยังสะท้อนให้เห็นถึงระบบอำนาจของผู้อาวุโสในสายตระกูลอีกด้วย กล่าวคือคติความเชื่อเรื่องผีปะกำเป็นคติความเชื่อในเรื่องการถ่ายทอดอำนาจจากผีบรรพบุรุษไปสู่ผู้อาวุโสในสายตระกูล ทำให้ผู้อาวุโสได้รับความเคารพเชื่อฟังจากสมาชิกในวงศ์ตระกูลเป็นผู้นำในการประกอบพิธีเช่นบวงสรวงผีปะกำ รวมทั้งเป็นผู้ที่มีอำนาจสั่งการได้ทุกอย่างในพิธีกรรม และคติความเชื่อเรื่องผีปะกำยังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับโครงสร้างสังคมส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดระเบียบทางโครงสร้างเศรษฐกิจและการควบคุมการใช้ทรัพยากรของชุมชน บทบาทของชายและหญิง การจัดระเบียบครอบครัว เครือญาติ และสายตระกูล

คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวกูยเกี่ยวข้องกับความเชื่อในพุทธศาสนา นอกจากชาวกูยจะนับถือวิญญาณบรรพบุรุษแล้วชาวกูยยังมีความศรัทธาในพุทธศาสนาอีกด้วย พิธีกรรมของชาวกูยจะเป็นการผสมผสานความเชื่อแบบผีกับความเชื่อในพุทธศาสนาอย่างลงตัว ก่อให้เกิดกำลังใจในการดำรงชีวิต สอดคล้องกับ Chaiyarat (1993) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท: ศึกษากรณีอำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี พบว่า ประชาชนในชนบทยังมีรายได้มากขึ้นเพียงใด คุณภาพชีวิตยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น ประชาชนชนบทยิ่งมีการศึกษาสูงขึ้นเพียงใดคุณภาพชีวิตของเขาก็จะยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น ประชาชนในชนบทยิ่งมีความเชื่อศรัทธาในศาสนามากขึ้นเท่าใด คุณภาพชีวิตยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวกูยเป็นฐานของพฤติกรรมสะท้อนถึงลักษณะการประนีประนอมเพื่อการอยู่ร่วมกัน พิธีกรรมต่าง ๆ ได้นำเอาความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ ทัศนคติที่เกิดขึ้นหรือเป็นอยู่ในสังคมหรือที่เป็นอุดมการณ์ของสังคมมากำหนดไว้ในพิธีกรรมเพื่อเป็นฐานความคิดและสิ่งกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางจริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวกูยที่สำคัญ เช่น ภูมิปัญญาในพิธีกรรมแก้ลม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวกูยในการรักษาโรคด้วยเพลง ดนตรี กฎระเบียบทางสังคม อิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนในครอบครัวหรือในสายตระกูลตลอดถึงสังคมของชาวกูย พิธีกรรมแก้ลมจึงเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวกูยในทุกด้าน เป็นการละเล่นพื้นบ้านง่ายๆ แต่แฝงไว้ซึ่งความคิดในการดำเนินชีวิต ความงามแห่งเนื้อหาและภาษาในการขับร้องและคุณค่าด้านคติธรรมสะท้อนภาพวิถีชีวิตของชาวกูยได้อย่างชัดเจน และเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตทั้งในส่วนของผู้ป่วยไข้เองและในส่วนของผู้คนในสังคม สอดคล้องกับ Sribunnak (1996) ได้ศึกษาเรื่อง แกลมอ: การฟ้อนรำในพิธีกรรมของชาวไทยกูยสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ชาวกูยเป็นกลุ่มคนที่อยู่อยู่แถบจังหวัดสุรินทร์เป็นชนพื้นเมืองเดิมที่มีความชำนาญในการจับช้าง ชาวกูยมีความเชื่อในพิธีกรรมแก้ลม ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาการรักษาโรคด้วยดนตรี ระเบียบทางสังคม เป็นพิธีกรรมที่มีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของชาวกูยอย่างมาก

คุณภาพชีวิตตามภูมิปัญญาของชาวกูยด้านสังคมได้แสดงให้เห็นถึงกลไกในการควบคุมทางสังคมของในด้านการให้ความสำคัญกับลำดับความอาวุโสและฐานะทางสังคม ซึ่งมีความสำคัญมากกว่าฐานะทางการเงิน จะเห็นได้ว่าในพิธีกรรมของชาวกูยผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการและสั่งการมักจะเป็นผู้อาวุโสในชุมชน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน การให้ผู้อาวุโสมาเป็นผู้จัด

เตรียมการในพิธีสำคัญเช่นนี้นั้นได้กลายเป็นสิ่งหล่อหลอมทำให้ระบบการเคารพอำนาจอธิปไตยดำรงอยู่ในสังคมของชาวกูย ซึ่งนั่นคือโครงสร้างทางสังคมที่สำคัญของสังคมชาวกูย พิธีกรรมยังเป็นกลไกหนึ่งที่ช่วยควบคุมและประคับประคองสังคมของชาวกูยให้สามารถอยู่รอด พิธีกรรมของชาวกูยนี้มีความเกี่ยวพันกันกับโครงสร้างหลักของสังคมชาวกูย ช่วยสร้างระบบความเชื่อเพื่อแผ้วถางและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนและญาติพี่น้อง ลักษณะสังคมของชาวกูยเช่นนี้ได้แสดงออกถึงความเปราะบางกลางในการทำหน้าที่ขับเคลื่อนและควบคุมประคับประคองสังคมของชาวกูยให้ดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่นิยม (Structural-Functionalism) ที่กล่าวถึงสังคมต่างๆ ว่า สังคมประกอบขึ้นด้วยโครงสร้างต่าง ๆ โดยโครงสร้างของสังคมก็คือส่วนประกอบของสังคมนั่นเอง แต่ละโครงสร้างจะทำหน้าที่ประสานกัน ถ้าขาดโครงสร้างใดโครงสร้างหนึ่งสังคมนั้นก็จะเสื่อมลง โครงสร้างแต่ละโครงสร้างล้วนมีผลต่อกันและกัน หากโครงสร้างหนึ่งทำหน้าที่ไม่ดีก็จะส่งผลต่อโครงสร้างอื่น ๆ สุดท้ายก็จะทำให้สังคมนั้นเสื่อมทรามหรือล่มสลายไป (Mettarikanon, 1986)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรค่าแก่การศึกษาและนำไปสู่การปฏิบัติจริงในชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีแผนงานและส่งเสริมให้ชุมชนได้ศึกษาและนำไปสู่การปฏิบัติของประชาชนในท้องถิ่น อันจะช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

1.2 ควรมีการนำความรู้จากผลการวิจัยไปพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาการเรียนการสอนในสถานศึกษา รวมถึงการเผยแพร่ไปสู่ชุมชนให้มีความรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการประเมินคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กุ่มตามเกณฑ์ของหน่วยงานภาครัฐ

เอกสารอ้างอิง (References)

- เครือจิต ศรีบุญนาท. (2539) **กลมอ : การพ่อนรำในพิธีกรรมของชาวไทยภูยสุรินทร์**. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2556). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ชิตชัย ไชยรัตน์. (2536). **คุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท : ศึกษากรณีอำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตร** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- ดาร์วรัตน์ เมตดาริกานนท์. (2529). **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น: คลังนานาธรรม.
- ประเวศ วะสี. (2541). **บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพ อภิวัฒน์ชีวิตแลสังคม**. นิตยสารหมอชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- พิมพ์วิทย์ ปรีดาสวัสดิ์ และคณะ.(2529). **พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของชาวชนบทภาคอีสาน** . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2529). **พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- วิมล จิโรจพันธุ์ . (2548). **ศิลปะและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- สมหมาย ชินนาท. (2539). **ผีปะกำ : คติความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของชาวไทยกวย (ส่วย) เลียงช้างจังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามานุษยวิทยามหาบัณฑิต ภาควิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2536). **ภูมิปัญญากับการพัฒนาชนบท**.กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). **เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มขันชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- Alvesson, Mats. **Oeganization, Culture and Ibeology**. (1987). International Studies of Mangement and Oeganization. Vol. 17 (1987) : 4 – 8.
- Delamote Yvea and Takezawa Shin – ichi. (1984). **Quality of Working life in International Perspective**. Switzerland : International Labour Oeganization.

Translated Thai References

- Chansoon, S. (1993). **Wisdom and Rural Development**. Bangkok: Wisdom Foundation. [In Thai]
- Chaiyarat, C. (1993). **Quality of life of rural population: a case study of Fak Tha District Uttaradit Province**. Bangkok: Chulalongkorn University. [In Thai]

- Chinnak, S. (1996). **Phakham Ghosts: Beliefs and beliefs about ancestral spirits of Thai Kuai (tribute), raising elephants in Surin province**. Master of Anthropology Thesis, Department of Anthropology and Sociology, Graduate School. Chulalongkorn University. [In Thai]
- Jirotphan, W. (2005). **Thai Art and Culture**. Bangkok: Sangdow. [In Thai]
- Mettarikanon, D. (1986). **Local history**. 2nd ed. Khon Kaen: Ban Na Thammatham.
- Phongphis, S. (2005). **Network: Strategies for intensive communities Strong community**. Bangkok: Community Enterprise Promotion Institute. [In Thai]
- Photisita, C. (2013). **Science and Art of Qualitative Research**. 6th ed. Bangkok: Amarin Printing. [In Thai]
- Phra Phrom Kunaporn (P.A.Payutto). (1986). **Buddadhamma (Revised and expanded version)**. 3rd edition, Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press. [In Thai]
- Pridasawat, P. et al. (1986). **Health care behavior of rural people in the northeast of Thailand**. Bangkok: Mahidol University. [In Thai]
- Sribunnak, K. (1996) **Gallo: Dance in Thai Kui Surin Ritual**. Surin: Surin Rajabhat University. [In Thai]
- Wasri, P. (1998). **On the new path to health promotion Apiwat Life and Society**. Home Doctor Magazine. Bangkok: Home Doctor Publishing House. [In Thai]

